

სრულიად აღარ მოსჩანან. ჯერ
დევა თოვს.

ჩვენი და არ ჩავანთქმევინოთ სხვებს
ჩვენი თავი.

ბრძოლა ცხოვრებისათვის გვემუქ-
რის შთანთქმას კიდევ სხვა მხრივ. რეალურსა და სამეცნიერო სწავლით
და შევაღარით იგინი კლასიკურსა

დღეს ქალაქები, ვაჭრობა-მრეწველობა ჰქონდება სოფლებზედ, გონიერითი წარმატება უფრო სრულია და ვრცელი ქალაქსა და ბაზარს ადგილის მცხოვრებლებში, ვიდრე რემ სოფლელებში. მთელი ევროპა. უკანათლებულესი ქვეყნები დედამიწაზედ ისტორიას სათვიდამ დაწყობული დღეენდლამდის არის ამისი მოწამე. თუ ჩვენ ჩვენს გიმნაზიას მოუპოვეთ უფლებანი და შევიძინეთ მასთან კომერციული სასწავლებელი, აյგს სწავლა დამთავრებული და ლაუნებურად უნდა დატრიალდნენ ქალაქსა და ბაზარს ადგილებში. რაკი ამ სივრცით ადგილებში ხანი დარსებიან, უკეთველია, როგორცა ეს-ლაცა ვხედავთ მრავალს მაგალითებს, თევისი საბოლოოების ზრუნვა-აიძულებთ და კომერციულთა სწავლითა... ჩვენ ზემოთ ვნახეთ, რომ რეალურს სასწავლებლებს არა აქვთ ის უფლებანი დაიკრონ იქ სწავლა დამთავრებულთა მთავრობისა, კანონმდებლობისა და სამოსწავლო უწყებებში ადგილები, რაც კლასიკურს სასწავლებლებში სწავლა დამთავრებულთა. ვერც დაიკერძოთ ავისი პროფესიის გამო საჭმო ადგილებს ქალაქებში: მათი გზა და კვალი არის სოფელი, მთა, ქალაქს გარეთ ადგილები. მაშასადამე იმკა აქვთ ძალა რამე მთავრობისა, კანონმდებლობისა, საბოლოოს უწყებისა და ქალაქებში. ეს ერთი მხარე, რომლითაც ეძლევათ ამათზედ უპირატესობა კლასიკურთა სწავლითა ჩვენთვის ჩვენს დღევანდელს გარემოებაში.

გახდნენ ამ აღილებში მესაკუთრე
ნი, შეიძინონ სარჩო, შევიდნენ სა
ვაჭრო სამრეწველო საქმეში. ამით ისი-
ნი მისცემენ თვისი ერის ქალაქის ელე-
მენტებს ძალას. რაკი აქ დატრიალ-
დებიან საცხოვრებლად, ეძლევათ
შენთხვევა და შეძლება დაპირდონ
თავისი შეილები რიგიანს სასწავლე-
ბელში, გაუწიონ კონკურენცია უც-
ხო ტომთა, დაიჭირონ სასწავლებლე-
ბში ის აღილები, რომლებიც აქმ-
დის ჩვენს აღილას სხვებს ეჭარათ.
კომერციული სწავლა მოგვცემს ჩვენ
ძალას კომერციაში შევდგათ მკიდ-
რათ ფეხი, გაუწიოთ სხვებს კონკუ-

ამისთვის დიდად დაგრეჭალებს მაზ-
ის უფროსა თუ თავისის მრავალ კა-
ვიდთა საქმეთა შროის ამ საქმესაც
თავებს და მით უფრო გაგრძელოვა-
ვებს ჩენს ეხლანდებს მისდამი პატი-
ოს ცემას და სიუკარელს, რომელიც
კენგან სკოლის დარსების საქმეში და-
მსახურა ჩენს სოფელში, რომელის
უფლებაც ეს რმძენი სანია ვახდიდთ
ას სკოლა-ეი არსად გვებადა;
სენტულმა მაზრის უფროსმა ხალხს
არამდენჯერმე განუმარტა სკოლის სარ-
ებლობა და ცხოვლად ჩააგრინა მისი
იდი მნიშვნელობა, ასე რომ შარშან-
ინ მამასახლისის აჩევნას დროს
უფლება ამ სოფელის მკვიდრთ მისცეს
საკრიასნი სიტყვა სკოლის გაგე-
ოებაზე და ეს დამირება, მისდა სასა-
ელოდ და ჩენდა სასისხარელოდ, წილ-
ელის სისრულეში მოდის. იმედი გვ-
ჭის, რომ ასეთსაც შრომასა და ზრუ-
ნას გამოიჩენს გზის გაგეობის საქ-

კი ჩემს წერილებში „კაცობრიობა და
ეროვნება“ და ამიტომ აქაც მა-
სი გამეორება არ არის საჭირო.
მე მხოლოდ მოვალეობა მკიოხველს,
რომ მაკ კვნისა და ლისტს სტა-
ტისტიკური ციფრებით აქვთ გამო-
ანგარიშებული, რომ მაგალითად ინ-
გლისში, საღაც მეურნეობა უმაღ-
ლესს ხმრისსხვედ არის აყვანილი,
სამეურნეო თუ სამიწათ მოქმედო
კაპიტალი აძლევს ინგლისს 16% ,
მოგებას და საკომერციო—სამრეწ-
ველო კაპიტალი 120% . მოგებას.
შეადირეთ ას ოცი თექვსმეტს და
აქედამ დაინახავთ, რაოდენათ საკო-
მერციო სამრეწველო საქმე მეტს
მოგებას აძლევს მეურნეობაზედ. და
ამასთან ესენი იმასაც უმატებენ, რომ
აქ ვაჭრობა—მრეწველობის მოწყა-
ლებით იძლევა სამიწათ-მოქმედო
კაპიტალი ამ პროცენტსაც, თორემ
ეს რომ არა ყოფილიყო, ამისი მე-
თელი მოგებაც იღარ დარჩებოდათ
მიწათ-მოქმედთაო.

თუ იქ ასრეა, მაშინ რა მოგვებას
უნდა მოველოდეთ ჩვენი მიწებიდამ
ჩვენს თითქმის უმრავესელო, უფაძლი-
კო და სუსტს კომერციულს ქვეყანაში,
საიდმაც შენი ნაშრომი ყოველი ხა-
მეული უნდა ჰგხავნო რაოდენსამდე
ათასს ვერსზედ სამხლვარს გარეთ,
იხადო ბაჟები, სამზავრო გადასახა-
ლი, საშუალებლი ანუ საკომისიონე-
რო ფული და სხვა, ასრე რომ ამ
ხამეულში და შენს ნაშრომში იმდე-
ნი გადასახალი უნდა გაიღო, რომ
ამაში მოცემული ფასი ვერ უძლვება
ამგადასახალებს და ამ ნაშრომის მო-
ყვანაზედ წასულს ხარჯსა.
ეს აპოლოგისტები თავის აზრს მი-

1896 ජූලි 22 නාදුවරු.

1896 წ. 22 ნოემბრი
საქართველოს სახელმწიფო საზოგად
დოკუმენტი.

23 օանչը կրցեցա.

კრებას დაესწრო 23 წევრი და რამდ-
იმე გარეშენიც იყვნენ. ჯერ განიხი-
ეს საბალოსნო სასწავლებლის ამ-
ლის შემოსავალ გასავლის ანგარიში,
ომელიც წარმოადგინა ამ სასწავლებ-
ლის გამგეობამ და კრებამაც ” დამ-
კიცა ეს ანგარიში. ნავარაუდებია
თას რვაას თუმნამდე შემოსავალი
ა თითქმის ამოდენივე ხარჯიც.
მეორე უფრო საყურადღებო სა-
ანი ამ კრებისა იყო თვით „საზო-

დოლების „შემოსავალ-გასავლის ან-
არიშის განხილვა. ამ „საზოგადოე-
ბის“ საბჭოს უანგარიშია შემოსავალი
სავალზედ“ ას თუმანზედ ნაკლები
მიტომ, რომ გაზეთის ქავკ. ცელის.
03. იმ წესით გამოცემა, როგორც
ხლა არისო, ძვირად ულირს „საზ-
ოგადოებასაო“ და რომ ვალიდაბ
ავი დავისნათ, საბჭომ ერთი ღო-
ე ილონაო, ე. ი. „საზოგადოების“
დივნისა და გაზეთის რედაქტორის
ანამდებობა ერთს კაცზედ დაადგი-
აო, რომ ამ რიგად ხარჯის შემცი-
რება შეიძლებაო. ანგარიში წარმო-
დგინა „საზოგადოების“ ხაზინადარ-
ია ა. ევანგულოვმა, რომელიც ყო-
ველის ოლნისძიებით ამტკიცებდა
ამოქსენებულის თანამდებობის ერ-
თიდ შეერთების სარგებლობას. დი-
დი კამათი გაიმართა „საზოგადოების“
წევრთა შორის ამის შესახებ: თით-
ქმის ორი საათი მოანდომეს ამ სა-

ხოლმე ხშირად უბრალო შე-
ძოხვევითს მაგალითებზედ. ამა და ამ
წრანან ცუზმა აიღო იჯარით ქუთაისთან
თორმეტი ქცევა მიწა. დათესა კომ-
ბოსტო და გაკეთდათ, ნებეცმა სე-
ნაკთან დათესა სხვილი მარწყვი და
გაკეთდათ. ბევრს ხანს? ისწავლეს
სხვებმაც ეს ხელობა, ან არა და გა-
ვიდა რკინის გზა, შემოვიდა ქათლი-
დამ კომბოსტო და გაფრინდა შენი
წრანან აუზია დაპირა ნიშავრა.

მაგრამ მოკლე მაგალითები ამტ-
კიცებენ მხოლოდ მათს მოკლე მო-
ფიქრებას, რომელიც ამ მაგალითე-
ბზეც იჩვენებიან. რა ღმერთი გაუწ-
ყრა, რომ დღევანდლამდისინ ერთი
აგრძონობო არ გამოგვიტყვრა ჩვენა-
ბური კაცი და არ გაკეთდა თორმე-
ტი ქცევა (ცხრა დღის მიწა) მიწით?
რატომ მოხდა, რომ ორც ერთი აგ-
რონობი არა დგება სოფელში, კო-
ნკასა და დილიქნებზეც კონდუქტო-
რებასა რჩეოდნენ შინ აგრძონობასა,
თუმცა ბევრს მათგანს მიწაცა და

მთაც და ბარიც ბევრი აქვს. გვყვა-
ნდნენ ისრეთი გამოჩენილნი აგრო-
ნომიც, როგორც ივანე სერებრია-
კვეი, ივანე ხატასოვი, მაგრამ ამათაც
სამსახურში ჩაიკლეს თავი და გამოექცე-
ნენ სოფელს. რა ირის მიზეზი? უმ-
თავრესად ისა, რომ მათს ნაშრომს
არა ძეგს ბაზარი, არა ჰყავს ჯერო-
ვანი მუშარი, სხვა საქმე უფრო
ხელს იძლევთ, ვიდრე სოფლური
მოღვაწეობა. გამოანგარიშებულია
ქართლში, რომ ფუთი პურის მოყ-
ვანა და მოვლა პატრიონობა ჯდება
თვრამეტი შაური. რა ღირს წელს
ფუთი პური? — შვიდი შაური. მოგე-
ბა არ ირის?!

ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତା
କାନ୍ତିରାଜ

ბ-6 ევანგულოვის აზრის თახმდება
მოაცხადა აგრეთვე ბ-5მა პანტიუბო-
და ბ-6 დანდუროვმა, მაგრამ სა-
ციეროდ ამის მოწინააღმდეგე ბევ-
გამოჩნდა. ბ-5ნი ა. ფირალოვი,
კოლჩევსკი, ა. ქალანთარი, ტე-
გეგულოვი, ა. ნატროშვილი და
ვ. იმ აზრის იყვნენ, რომ მდივნის
ნამდებობა ერთია, გაზეთის რე-
აქტორისა მეორე—ერთი მეორე—
გან დიდათ განირჩევა და ერთი
ორის ხელის შემსლელი იქნება,
ადგან მდივანს მეტად ბევრი საქმე
ვს, ბევრ დროს ანდომებს „საზო-
დლოების“ საქმეებსა და განეშე-
რთა სათხოვარის დაკმაყოფილე-
საო.

ნაშუალბევს გადააცილო დრომ,
ოცა ამ საფანს კენტი ჩამოუტა ეს
ა 23 წევრთაგან 18-მა უარ-ჰკო
ბჭოს აზრის შესახებ იმისა, / ამ
დივნისა და გაზეთის რედაქტორის
ანამდებობა "შეერთობულ იქმნეს, მხო-
ლოდ 5 კენტი გამოვიდა ამის მოსურ-
თა.

რადგან გვიან იყო და დეჭიციტის
მორება მაინც სავალდებულო დარ-
„საზოგადოებისათვის“, კრებაშ
ადგინა ეს საგანი განიხილოს მო-
ვალ კვირის სამშაბათს.

უცხოეთი

ოსმალეთი. ბერლინელ „ნაცი-
ალ ცეიტუნგ“-ში დაბეჭდილია
იუტერნანთა საღმვდელოების ვრცე-
ლი წერილი, სადაც ჩამოთვლილია
ველა ის მხეცობა და ავაზაკობა,
აც თათრებს სომხეთში ჩაუდე-

ରୁମ ଶାସନଗ୍ରହଣ ଫୁରମୋହଦା ଫୁଗିଲ୍ଲେ
କାରମିଂଟ୍ରେଡାଶ୍ରୀ, ଏଣ୍ଟିସ ଶାଖିରାଜ ମତକୋ-
ନ୍ଦ୍ରାଳୀ, ଅମ୍ବାରାଜ୍ସ୍‌ଵେଲ୍ପ ଲୋଫ୍ଟଲୋଇସ ନାମ୍ବୁ-
ହାର୍କିରିଦୀଶ, ଏଣ୍ଟିସ ଶାଖିରାଜ ଫାଲାକ୍‌ଜେବି,
କାନ୍ଦ୍ରେବି, ନାମ୍ବେନନ୍ଦା, ନାମ୍ବତ୍ସାମାଲି ଫୁଲଙ୍ଘ-
ାରୀ, ଗନ୍ଧେବି, ଫାଦରୀକ୍ଷେବି, ମାନ୍ଦୁଫାକ୍ରିଟ୍ୟୁ-
ନ୍ଯୁଲି ଫୁରମୋହଦା, ଦାଖର୍କେବି ଓ ଅତାଶି
ମଧ୍ୟାରାଜ୍‌କ୍ଷେବି, ରମ୍‌ମେଲନ୍‌କ୍ଷେବି ଉନ୍ଦା ପ୍ର୍ୟବ୍ଲେନ୍
କ୍ଷେତ୍ର ଶେବ୍ରି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର, ରମ ଶାଖିରା-
ଜ୍‌କ୍ଷେତ୍ର ଶାକ୍ଷାନ୍ଦା ଶାକ୍ଷିଲ୍‌ଦ୍ଵାରା ଶେବ୍ରି ନାମ୍ବୁହାର୍କିରିଦୀଶ
ଏଣ୍ଟିସ ଗ୍ରେନ୍‌କ୍ଷେତ୍ରରେ ଥିଲା. ଗାନ୍ଦା ଏମାର୍ଗେବିତ

კვენ სავსენი ვართ, ისრე როგორც
ის ქვეყნები, სადაც ხელს ძლევს
მორმაბა?...
—

რომ უფრო დავრწმუნდეთ ამ ნალა-
ბარა კევზედ, ჩავიცერდეთ ვინ უფრო
კარგს მდგომარეობაშია ამ ჩვენს ქვე-
ყალაში: სოფელი თუ ქალაქი? ვინ
ვისი მოვალეა: ქალაქი სოფლისა,
თუ სოფელი ქალაქისა? ვინ ვისი
მონაა: ქალაქი სოფლისა, თუ სოფე-
ლი ქალაქისა? მერე ვიკითხოთ: ქა-
ლაში სარა გართ: ქალაქიდ თუ

